

MEMORANDUM

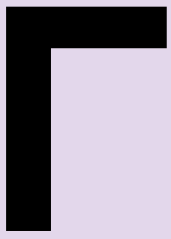
netwerk
cultuur
huizen

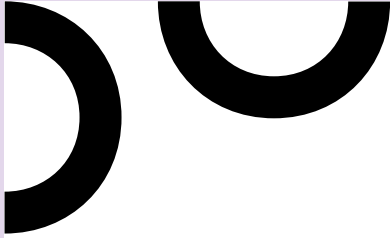
een toekomst
voor
cultuurhuizen

colofon

the next fifty en dit memorandum zijn een initiatief van
cult! netwerk cultuurhuizen vzw
cellebroersstraat 16B – 1000 Brussel
+32 479 94 10 78 | info@cult.be | cult.be

the
next
fifty

Cultuur maakt mensen gelukkiger. Het heeft een positieve impact op ons welzijn: het verruimt de blik, prikkelt de fantasie, maakt creatiever en motiveert om nieuwe dingen te proberen. Cultuur biedt mensen de kans om te connecteren met het lokale, of net met een grotere gemeenschap. Het daagt uit en stelt in vraag. Het geeft ons leven meer zin.

een toekomst voor cultuurhuizen

Cultuurhuizen spelen een centrale rol in het weefsel van de stad of gemeente. Ze zijn essentieel om een zeer breed publiek in contact te brengen met het allerbeste uit kunst en cultuur, van eigen en van internationale bodem. In het cultuurhuis zijn er geen grenzen aan wat je kan beleven en zien. Van genieten van een ontroerende lokale dansvoorstelling tot de magie van een internationaal circusgezelschap, van kijken naar indringende beelden tot ze zelf leren maken. Elk cultuurhuis heeft een eigen identiteit, en toch zijn ze allemaal verbonden. Ze bieden stuk voor stuk een uniek platform, groeikansen, speelkansen en speelplezier. Hoe kunnen we zorg dragen voor cultuurhuizen die zorgen voor ons?

beste beleidsmaker, beste cultuurwerker,

In deze tekst formuleren we aanbevelingen en verbeelden we vier rollen voor het cultuurhuis van de toekomst. Die zijn niet vanzelfsprekend en niet gratis. Ze zijn er ook niet plotsklaps. Ze bouwen namelijk voort op een halve eeuw ontwikkeling, een halve eeuw diverse, al dan niet decretaal verankerde invulling. Ze krijgen betekenis door duizenden cultuurwerkers, mensen, bezoekers, vrijwilligers, organisaties.

We benaderen deze vier rollen met een open blik, zonder dogma's of beperkende definities. Laat ons het cultuurveld zo bekijken dat het zich vrij kan, mag en wil bewegen binnen deze rollen, zich voortdurend verwondert en verrijkt, en nieuwsgierig uitkijkt over alle muurtjes heen.

Het netwerk van cultuurhuizen maakt zich op voor the next fifty. Het cultuurhuis van de toekomst staat middenin de samenleving, het is je derde thuis. Het cultuurhuis als de woonkamer waar je in een zachte zetel ploft, waar je geïnspireerd raakt. De gemeenschapstuin waar je kan dromen, ontsnappen maar ook kan doen.

Deze tekst benadrukt gedeelde rollen binnen een enorme diversiteit aan cultuurhuizen. cult! blijft in de toekomst inzetten op wat de cultuurhuizen bindt. De tekst kwam tot stand in co-creatie met het netwerk van cultuurhuizen, de 172 leden van cult!. Het is een traject dat vertrok vanuit open gesprekken met cultuurwerkers en een collectieve writers' room.

Voor jou liggen vier rollen voor het cultuurhuis van de toekomst. Elk cultuurhuis heeft vandaag al een focus en maakt keuzes. Elk cultuurhuis wikt en weegt tot het geheel resonanceert met de lokale context. Tot het de polsslag voelt van de buurt, of tot het schuurt omdat er in dat cultuurhuis plaats is voor kritische reflectie. Het cultuurhuis van de toekomst brengt (adem)ruimte zodat mensen hun plek vinden in een open huis. Een plek om te verbeelden, te verstillen en te verzachten.

verbinding

CC 't Vondel Halle | Toernee kadeeno | november 2019 | © Mira Sissau

Gemeenschapsvorming blijft een ontzettend urgent concept: het is meer dan ooit essentieel om mensen samen te brengen in deze hyperindividualistische, superdiverse en gepolariseerde samenleving. Een sterke nadruk op ontmoeten en samen beleven zit al van bij de conceptie van de eerste lokale cultuurhuizen begin de jaren 70 stevig verankerd in het DNA van cultuurhuizen. Het cultuurhuis van de toekomst moet trouwens vooral een ontmoetingsplaats zijn, bleek uit een recent grootschalig gebruikersonderzoek.¹

naar een open huis

Het cultuurhuis van de toekomst wil een derde plek zijn, naast je eigen thuis en je werkplek. Een open en warm huis, met plaats voor participatie van nieuwe groepen en individuen. Om diverser te worden en te verbreden, om het publiek en de gebruikers te verjongen. Om de buurt binnen te halen maar ook de bredere omgeving niet te vergeten. Dit vraagt om een nieuw denkpatroon.

Het publiek meer divers maken, de werking toegankelijker maken: het wordt allemaal moeilijker binnen de context van vandaag. Van tanende verdraagzaamheid tot beperkende maatregelen om iets te organiseren in de publieke ruimte.

De nood en goesting om te participeren zijn nog steeds groot, maar mensen kiezen zorgvuldiger waar ze hun kostbare tijd zullen spenderen. De sector heeft handvaten nodig om in te kunnen spelen op nieuwe manieren van denken en om participatiemogelijkheden te vergroten.

Sleutelbegrippen daarbij zijn eigenaarschap, toegang en representatie. In veel gezinnen bestaan er drempels om in familieverband naar het cultuurhuis te gaan. Vaak krijgen jonge bezoekers hun eerste introductie tot het cultuurhuis via de school. Scholenwerking in cultuurhuizen is dan ook een ontzettend belangrijke hefboom om alle kinderen en jongeren toegang te geven tot cultuur. Toch blijkt cultuur nog te weinig een gevaloriseerd onderdeel van hun lessenspakket.

¹ Lees meer via <https://www.cult.be/publieksonderzoek>

cultuurwerkers als bruggenbouwers

De manier waarop mensen en publieken samen beleven, delen en uitwisselen, is in de laatste decennia sterk geëvolueerd. Vandaag zijn de uitdagingen om mensen te kunnen laten verbinden en te laten participeren gelaagd.

In het cultuurhuis is iedereen welkom. Daarom is het belangrijk om de juiste expertise binnen te halen en zo aan te voelen wat er leeft in de gemeenschap en daadwerkelijk mensen te bereiken. Er zijn in de huidige superdiverse samenleving veel meer verschillende soorten verbindingen nodig met individuen of groepen.

Mensen verenigen zich spontaner of hebben een juiste context nodig om te participeren. Ze kunnen een duwtje in de rug gebruiken. Deelnemen of kiezen voor een culturele beleving gaat vandaag minder om levenslang engagement, en vaker om interesse in of rond een afgebakend project. Wat is er nodig zodat het cultuurhuis hen kan ondersteunen en ruimte geven?

een fragiel profiel

Om hier kennis rond op te bouwen, complexe sociale weefsels in onze samenleving in kaart te brengen en aan te spreken, zijn er naast artistieke, socio-culturele, technische en zakelijke experts nog andere profielen nodig in het cultuurhuis. In een handvol plekken wordt dit voorzichtig vertaald als publiekswerkers, verbindings- of participatiemedewerkers. Elk huis ontwikkelt deze expertise op een eiland: er bestaat geen bovenlokale of Vlaamse ondersteuning of kennisuitwisseling rond.

Grondig publiekswerk is noodzakelijk, maar valt al te vaak op al overbelaste schouders. Te veel cultuurwerkers worden te veel rollen toegedicht. Er is een zeer hoog percentage aan burn-outs in de sector, en tegelijk zien we een groot verloop en braindrain binnen een sector die een vrij stabiel karakter had.

wat is er nodig?

lokaal

- Verlaag de administratieve rompslomp voor cultuurwerkers zodat zij ook binnen het publieke domein (marktplein, park) verbindende culturele projecten kunnen (blijven) organiseren.
- Voorzie een hedendaagse reglementering voor het gebruik van culturele infrastructuur met een lokale visie en duidelijke criteria. Zo wordt enerzijds overbevraging van de infrastructuur vermeden en kunnen anderzijds ook buurtwerkingen of nieuwe groepen in de samenleving toegang krijgen tot bestaande culturele infrastructuur.
- Verlaag de drempel voor scholen om in te tekenen op culturele activiteiten. Nog al te vaak is de kost van bijvoorbeeld busvervoer een reële drempel voor een school om in te tekenen op het aanbod van een cultuurhuis.
- Stimuleer scholen om het omkaderend aanbod voor kinderen en jongeren van cultuurhuizen te ontdekken. Cultureel waardevol aanbod draagt elementair bij aan de ontwikkeling van de belevingswereld, de verbeeldingskracht en kritische zin van nieuwe generaties.
- Investeer in soepele openingsuren zodat het cultuurhuis daadwerkelijk een open huis is voor iedereen.

bovenlokaal Brussel Vlaanderen

- Geef erkenning voor en investeer in bijkomende profielen die binnen een brede interpretatie van het domein cultuur specifieke expertise opbouwen als professionele publiekswerkers. Van mapping tot buurtwerk, van eigenaarschap geven aan bezoekers tot co-creatie.
- Voorzie op overkoepelend niveau leerkansen, praktijkontwikkeling, ondersteuning in expertiseopbouw rond het concept 'open huis' en 'derde plek'.
- Ondersteun een kennis- of expertisecentrum dat relevante data, knowhow en goede praktijken deelt rond toegankelijkheid, (publieks)participatie, publieksontwikkeling en maatschappelijke trends in participatie. Laat cultuurwerkers uitwisselen rond deze specifieke thema's.

netwerk

Cultuurcentrum Mechelen | Café connect futuur | 16 juni 2023 | © Vicky Bogaert

Cultuurhuizen staan middenin een geglobaliseerde en diverse samenleving. Ze maken integraal deel uit van het gelaagde culturele ecosysteem. Ze vormen lokale netwerken, vervullen bovenlokale opdrachten en zijn in hun veelheid en diversiteit ook deel van een enorm vertakt Vlaams en Brussels netwerk. Dat netwerk is uniek in Europa, niet alleen in structuur maar ook inhoudelijk.

Vandaag stellen we vast dat er grote hiaten zijn in de kennis over deze sector. Er is geen helicoptervisie, geen foto van het volledige cultuurlandschap. Vlaanderen weet niet hoeveel cultuurhuizen er zijn, hoe ze evolueren of hoe ze hun rol invullen. Tegelijkertijd heeft een lokaal bestuur geen referentiekader meer en geen definities.

cultuurhuis als lokale bemiddelaar

Cultuurhuizen zijn de lokale hubs waar het culturele en maatschappelijke leven samenkomen. Ze zijn essentiële schakels tussen mensen, het verenigings- en vrijwilligerswerk, het socio-culturele leven, de professionele kunsten en gemeenschappen. Ze zijn partners binnen onderwijs, toerisme, voor lokale ondernemers en zorginstellingen. Zij kunnen vanuit die blik meeschrijven aan een duurzaam en integraal toekomstverhaal voor de brede Vlaamse en Brusselse cultuursector als graadmeter of spiegel met aandacht voor specifieke maatschappelijke uitdagingen. Het ideale vertrekpunt dus om kennisdeling vanuit het lokale naar boven te laten vloeien, alleen gebeurt ontmoeting tussen collega's vandaag zelden of slechts informeel.

Met de integrale verantwoordelijkheid die het lokaal bestuur sinds 2016 heeft over het cultuurhuis, zien we ook een verschuiving in de benadering van de opdracht en de actieradius van het cultuurhuis. Er ontstaat een ambivalente houding: er moet veel volk in de zalen zitten en tegelijkertijd moet de activiteit zich richten tot de inwoners van de eigen gemeente of stad. Er is in bepaalde gevallen een indrukwekkende infrastructuur neergepoot met een bovenlokale of landelijke uitstraling, maar het budget en de bereidheid om gedurfd te programmeren stopt aan de gemeentegrens.

bovenlokale kansen

De huidige fusies tussen gemeenten stelt ook de verhoudingen tussen cultuurhuizen onderling op scherp. Hoe zullen de cultuurhuizen uit deze gemeenten zich in de toekomst tegenover elkaar verhouden: zullen ze versmelten of net werken aan een nog meer uitgesproken eigen identiteit, gezicht en focus? Zullen ze meer buurtgericht en superlokaal werken?

Daarnaast zijn er onder impuls van het bovenlokaal decreet (nieuwe) intergemeentelijke samenwerkingen voor cultuur waarbij lokale actoren en gemeenten samen inzetten op bovenlokale & transversale cultuurwerking. Er is een duidelijke stimulans vanuit de politiek om zich hiertoe te verhouden. Op dit moment zijn er nog heel wat gemeenten en steden die (geografisch) uit de boot vallen, niet kunnen terugplooiën op een rijk samenwerkingsverleden voor cultuur of incentives nodig hebben om de sprong te maken. Vanuit de cultuursector is er natuurlijk ook vraag naar een inhoudelijke stimulans, meer nog dan alleen een financiële wortel. Het beste motief voor een succesvolle samenwerking is nog steeds een ijzersterk antwoord bieden op de waarom-vraag. Daarom is het noodzakelijk om vooraf te onderzoeken welke gemeenschappelijke noden, doelstellingen en wensen er zijn.

kansen voor Brussel en het ‘Vlokale’?

Op Vlaams niveau ligt de uitdaging in het vacuüm dat is ontstaan toen de culturele bevoegdheden van de provincies wegvielen. Er is geen dialoog, geen inhoudelijke ondersteuning of gerichte monitoring vanuit Vlaanderen of vanuit de provincies die lokale culturele actoren en hun uitdagingen volgen. Er is ook geen organisatie die zich bezighoudt met het ontwikkelen van innovatieve kaders of praktijken voor lokale cultuurwerkers die hen en hun gemeentebesturen kunnen ondersteunen in het opzetten van vernieuwende modellen voor de toekomst.

De Brusselse huizen zitten in een aparte beleidscontext. Vandaag is er te weinig connectie met de cultuurhuizen uit Vlaanderen. Nochtans zou de verbinding tussen deze netwerken voor een unieke kruisbestuiving kunnen zorgen. Niet in het minst omdat er in en rond onze hoofdstad heel wat experimenten en innovatieve manieren van gemeenschapswerk ontstaan. Het is daarom nodig dat er op overkoepelend niveau inspanningen gebeuren om Brussel inhoudelijk te betrekken.

wat is er nodig?

lokaal

- Geef tijd en ruimte aan cultuurwerkers om met dat lokale netwerk in interactie te gaan.
- Ga in dialoog met het cultuurhuis om samen het ultieme evenwicht tussen lokale verankering en een regionale werking/uitstraling te benaderen. Niet elk buurtgericht cultuurhuis hoeft regionale uitstraling te hebben, niet elk stedelijk cultuurhuis moet elk genre bespelen. Creëer ademruimte en een open klimaat om aan een eigen waardebeoordeling en unieke identiteit te werken.

bovenlokaal Brussel Vlaanderen

- Geef zichtbaarheid aan het lokale culturele leven door cultuurhuizen een plek te geven in de officiële landschapstekeningen binnen het beleidsdomein cultuur.
- Stimuleer onderzoek naar uitwisseling/opschaling van interessante lokale innovatieve praktijken, zodat er een duurzamer gedeeld verhaal kan ontstaan.
- Zorg ervoor dat ook kleine cultuurhuizen in kleinere gemeentes of steden, die geen deel uitmaken van een Intergemeentelijk Samenwerkingsverband, toegang kunnen krijgen tot de subsidielijnen voor kleine projecten binnen het Bovenlokaal cultuurdecreet.
- Creëer een mogelijkheid voor toonaangevende projecten als Eigen Kweek, met een relevantie voor de hele cultuursector, om te verduurzamen.
- Voorzie een duidelijkere opdracht voor cultuur (zoals bij erfgoed) binnen een IGS, met uitwisseling rond methodiek, thema's, programmatie. Voorzie een duidelijk onderscheid tussen de lokale en de bovenlokale rol.
- Begeleid gemeenten en steden bij fusies en de impact daarvan op de (versmelting van) cultuurhuizen.
- Creëer incentives en mogelijkheden om transitietrajecten of uitwisseling op te zetten rond specifieke thema's (bijvoorbeeld duurzaamheid en diversiteit).
- Versterk de Vlaamse administratie in departement Cultuur, Jeugd en Media met een team lokaal (Vlokaal) in hun werking, met aandacht voor kennisopbouw en kennisdeling over het lokale. Met als doel: meer en bruikbare kennis over het culturele ecosysteem: d.m.v. kerncijfers of opschalen van bestaande praktijken.
- Ontwikkel een platform dat een kwalitatieve dialoog tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid rond het lokaal cultuurbeleid mogelijk maakt, waar lokale beleidsmakers gestimuleerd worden om met alle actoren samen te werken aan visietrajecten en transitieplannen zoals rond duurzame infrastructuur.

spreiding

CC De Steiger Boom | Meskens in Motown | 22 september 2018 | © CC De Steiger

In de jaren 90 kregen de cultuurhuizen een spreidingsopdracht die decretaal verankerd was. Spreiding en speelkansen voor cultuurproducties en de kunsten hebben er mee voor gezorgd dat onze Belgische kunsten ook op internationaal vlak kunnen schitteren. De gevestigde waarden van vandaag hebben hun eerste stappen vaak in het lokale cultuurhuis gezet.

something for everybody

Vandaag is er geen (decretale) definitie meer die omschrijft wat er wel en niet tot de taken van een cultuurhuis behoort. En uiteraard zijn de opdrachten van het cultuurhuis niet meer die van 50 jaar geleden. Dit biedt kansen tot ontplooiing van een eigen lokale identiteit en uitstraling op maat maar ook een aantal nieuwe uitdagingen.

Er ontstaat een spanningsveld in de sector: cultuurhuizen willen ook niet-evidente dingen tonen, kansen bieden aan vers talent. Tegelijk lijkt de vraag naar speelplekken vanuit de kant van het aanbod exponentieel te zijn gegroeid. In het geval van de professionele, gesubsidieerde kunsten zijn er vanuit het Kunstendecreet verwachtingen voor een adequate spreiding van dit aanbod. Toch is er verder geen enkele decretale of andere overkoepelende band met de speelplekken.

Evenwichtsoefeningen maken is eigen aan cultuurhuizen. De professionele kunsten moeten wedijveren met de amateurkunsten, verenigings- en vormingswerk, initiatieven van burgers of lokale kunstenaars die ruimte zoeken voor creatie en productie. Daarnaast signaleren cultuurhuizen dat ze vanuit het lokaal bestuur en vanuit het publiek gevraagd worden om (nog) meer in te zetten op gemeenschapsvormende thema's en participatie, naast kunst en cultuur.

witruimte gezocht

Tegelijkertijd is het de ambitie van cultuurwerkers om zogenaamde 'witruimte' te bewaren in de agenda: ruimte in de infrastructuur, in de programmatie en in het budget om ervoor te zorgen dat er ook kort op de bal gespeeld kan worden. Witruimte bewaren is een bewuste keuze om genoeg kansen te bieden aan nieuw talent of meer experimenteel (en dus ook risicovoller), genre-overschrijdend aanbod.

Het cultuurhuis is van groot belang voor het dagelijks lokale leven. Door een lokale focus kan het cultuurhuis het DNA van de stad of gemeente versterken. De cultuurwerker heeft nood aan voldoende vrijheid om keuzes te maken die passen bij dat lokale DNA. Het spreidingsconcept lijkt in ons verstedelijkt Vlaanderen in elk geval toe aan een update.

wat is er nodig?

lokaal

- Blijf inzetten op professionele cultuurwerkers en vertrouw op hun kennis en knowhow om het juiste evenwicht te zoeken tussen aanbod – publiek – gebruiker – waarden. Ga in dialoog maar bouw ruimte in voor autonome artistieke keuzes.
- Geef ruimte aan bovenlokale afstemming (niet noodzakelijk verengd tot een IGS of andere cultuurhuizen) om te vermijden dat het inhoudelijk programma enkel een afspiegeling wordt van de druk die opgevoerd wordt vanuit politiek of sector.
- Laat het cultuurhuis onderzoeken of een lokale focus een mogelijk toekomstscenario is. Een cultuurhuis dat zich specialiseert (in een bepaalde doelgroep, genre, thema, werkvorm...) kan aanvullend werken met het aanbod in de nabije regio.
- Geef de vrijheid om een evenwicht tussen kunst- en cultuurvormen te bewaren. De verwachtingen blijven hoog en dus is ook prioritering een must.
- Voer een haalbaar kerntakendebat met jouw cultuurhuis. Met als doel een nieuw evenwicht tussen een plek geven aan nieuw talent, het spreiden van gesubsidieerde kunsten, (spontaan) sociaal-cultureel (verenigings)werk, niet-professionele kunsten, aan participatie en maatschappelijk werk.

bovenlokaal Brussel Vlaanderen

- Inspireer de sector zodat ze nieuwe toekomstscenario's kan ontwikkelen rond de invulling van participatie, verbreding, diversifiëring van publiek en deelnemers.
- Bedenk incentives voor lokale actoren om rollen die van belang zijn voor het gehele culturele ecosysteem én voor de burger lokaal ook op te (blijven) nemen.
- Voorzie aandacht voor de rol van cultuurhuizen binnen het lessenpakket van de hogere kunstopleidingen, zodat jonge makers weten waar ze kunnen landen maar ook zodat zij voelsprietten krijgen voor de realiteit van het volledige culturele ecosysteem.
- Stimuleer overleg met decretaal verankerde organisaties zodat er beter begrip en afstemming kan ontstaan binnen de rolverdeling aanbod en spreiding.
- Lijm de versnipperde bovenbouw aan elkaar met de juiste middelen voor de juiste opdrachten: er is continuïteit nodig. Luister naar de noden van het veld om die opdrachten te laten invullen met de juiste expertise.
- Monitor de blinde vlekken en zoek naar oplossingen zodat burgers in gemeenten en steden zonder cultuurhuis toch terecht kunnen voor cultuur in hun buurt.
- Zorg voor kansen om een sterke gedeelde visie en gedeelde verantwoordelijkheid te ontwikkelen tussen de lokaal autonome cultuurhuizen onderling.

organisatie

CC De Factorij Zaventem | algemene vergadering cult! | 17 mei 2022 | © Gil Placquet

Vandaag is goed zakelijk beheer van een cultuurhuis geen evidentie. Om een krachtige en aantrekkelijke plek te blijven voor de burger moeten er antwoorden gevonden worden op organisatorische uitdagingen.

Cultuurhuizen die een langetermijnvisie willen uitbouwen voor de toekomst, botsen weleens op een andere lokale realiteit. Er zijn nieuwe en meer rollen in het cultuurhuis, maar het budget en personeel groeien niet mee of zijn er niet op aangepast. Het begint en eindigt bij de mensen die de organisatie draaiende moeten houden. Er is nood aan vertrouwen en eigenaarschap voor de cultuurwerker én aan middelen en duurzame infrastructuur.

middelen

In het kader van de energiecrisis peilde cult! in het najaar van 2022 naar de directe en indirecte gevolgen die cultuurhuizen voelden. Veel van de reacties en resultaten waren in de richting van besparingen. Zo is voor 45% een algemene besparingsronde een feit, moet 35% besparen in hun inhoudelijke werking en werd bij 35% van de cultuurhuizen één of meerdere leden van het team niet vervangen. Bij één op drie is het nu al duidelijk dat de besparingen voorlopig al drie jaar (tot 2025) zullen gelden. Deze opeenvolgende besparingsrondes laten zich voelen op de werkvloer. De werkdruk verhoogt en de organisatiestructuur wordt ernstig door elkaar geschud.

Veel lokale besturen zijn zoekende wat betreft de organisatie van het cultuurbeleid. Volgens de bevraging voelen de huidige uitdagingen voor de cultuurmedewerkers aan als een kantelmoment in hun werking. De middelen ontbreken om te investeren in de vaak verouderde infrastructuur, in drempelverlagende initiatieven of gedifferentieerde ticketprijzen. De financiële marges krimpen waardoor er weinig plaats is voor kleinere evenementen of om voor een specifiek, minder commercieel aanbod te kiezen.

mensen

Het profiel van de cultuurwerker is hyperflexibel. Om mee te draaien in een cultuurhuis en om als team iets te bereiken, heb je naast een sterke drive en oprecht engagement een combinatie aan kennis nodig. Van programmatie tot publieken, van organisatorische tot technische kennis: de cultuurwerker combineert altijd functies en taken.

Ook de leidinggevende rol binnen het cultuurhuis is specifiek. Het is een generalist die zowel de nodige (socio-)culturele bagage in huis heeft, als een excellent people-manager is. De leidinggevende waakt over de identiteit van het huis, gaat de juiste samenwerkingen aan en voert een sterke en structurele dialoog met een idealiter cultuurminnend lokaal bestuur of de lokale administratie. Budgetbeheer valt vaak ook onder hun taken.

infrastructuur

Cultuurhuizen hebben een bijzondere band met hun infrastructuur. Het is in het beste geval een plek die goed voorzien is van aangepaste ruimtes of die modulair en flexibel is voor verschillende doelgroepen en hun noden. De gebruikersstudie in 110 Vlaamse cultuurhuizen uit 2022 toont aan dat de algehele tevredenheid over de verschillende onderdelen van de infrastructuur (van zitcomfort tot foyer) hoog is.

Toch baart (de vaak polyvalente) structuur soms zorgen. Ze is vaak al decennialang in gebruik, vraagt veel onderhoud en is meestal niet duurzaam of energiezuinig. Een recent project rond circulair bouwen in de vrijetijdssector toonde aan dat er reflectie nodig is over de evoluerende rollen die een infrastructuur kan krijgen. Zijn de functies die een gebouw nu vervult nog dezelfde binnen tien jaar, binnen vijftig jaar? Met het oog op een duurzame infrastructuur kijken we best verder dan de volgende ambtstermijn.

Een duurzaam cultuurhuis realiseren vergt heel wat aanpassingen: een omschakeling naar LED-verlichting, de automatisering van theatertrekken, de investering in een binnenluchtkwaliteitsinstallatie... Dit zijn investeringen die in zeer veel verouderde infrastructuren moeten gebeuren en die het lokale niveau niet alleen kan dragen. Alleen met gezamenlijke financiële inspanningen over alle beleidsniveaus (Europese, federale, Vlaamse en Brusselse) heen is het haalbaar om al die uitdagingen aan te gaan.

De cultuurhuizen zijn daarnaast een onmisbare partner om een duurzame transitie bij het publiek te realiseren. Indirect door sensibilisering vanuit de programmatie, vanuit de kunsten of door projecten, maar ook rechtstreeks door zelf het goede voorbeeld te geven met ecologische ingrepen en maatregelen. Net die investeringen in de eigen infrastructuur kosten vaak te veel geld. Al te vaak zijn cultuurhuizen genoodzaakt de minder duurzame en vaak goedkopere oplossing te kiezen voor hun infrastructuur, terwijl ze inhoudelijk wél proberen een publiek te sensibiliseren rond duurzaamheid.

Ook een aangepaste, toekomstgerichte digitale infrastructuur van het cultuurhuis is essentieel. In de eerste plaats om de gebruikerservaring van (toekomstige) publieken te verbeteren en daarnaast om interne processen te optimaliseren en samenwerkingen aan te kunnen gaan, op basis van gedeelde data.

wat is er nodig?

lokaal

- Ambieer een sterk bondgenootschap tussen lokale politiek en cultuurdeskundigen: geef eigenaarschap, vrijheid en vertrouwen aan deskundigen binnen het cultuurhuis om de uitdagingen die in het meerjarenplan staan met adequate middelen zelf uit te rollen, neem engagement om middelen voor cultuur hard te verdedigen en te vrijwaren.
- Vorm allianties met natuurlijke partners (onderwijs, toerisme, welzijn, veiligheid...).
- Overtuig dat je cultuurhuis loont. Geef aandacht aan de maatschappelijke surplus die gecreëerd wordt door het culturele aanbod. De waarde van een cultuurhuis moet meer zijn dan de opbrengst van de ticketverkoop, geef ruimte om te creëren en innoveren.
- Valideer zowel de zakelijke als socio-culturele expertise in het wervingsbeleid voor leidinggevenden en zorg dat het in balans is met de competenties van het team.

bovenlokaal Brussel Vlaanderen

- Investeer in de nieuwe instroom in de sector met als kans: grootschalige, brede ingang van vernieuwing in de sector en als uitdaging: braindrain (denk aan instromers die van nul moeten bouwen aan connectie en een dialoog met het lokaal bestuur).
- Organiseer toegankelijke netwerkmomenten en training voor leidinggevende profielen, rekening houdend met nieuwe tendensen in een veranderend zakelijk cultuurlandschap.
- Ontwikkel een platform voor visievorming over cultuurhuizen heen zodat cultuurhuizen hun maatschappelijke relevantie kunnen verwoorden en de band met het lokaal bestuur sterker wordt, nu er geen beleidsplannen meer vereist zijn.
- Zet een doordacht infrastructuurbeleid voor culturele infrastructuur nu op de agenda. Laat daarin alle actoren aan bod komen in het plan van aanpak. Zet met stip op één: aandacht voor duurzaamheid en investeringsbudgetten voor nieuwe normeringen. Het cultuurhuis staat dicht bij de burger en heeft een voorbeeldfunctie.
- Voorzie een overkoepelend kader voor culturele infrastructuur. Voorzie in dat kader een plan en ondersteuningsmechanisme voor lokale cultuurinfrastructuur die 'te groot is voor het lokale niveau, te klein is voor Vlaanderen'.

over cult!

cult! is dé netwerkorganisatie en belangenbehartiger van 172 cultuurhuizen in Vlaanderen en Brussel. cult! promoot, steunt, verdedigt en verbindt deze open huizen in hun diversiteit en dynamiek. In een veranderende maatschappelijke context zoekt cult! samen met leden en partners naar gerichte oplossingen voor collectieve uitdagingen. cult! informeert, adviseert, stimuleert en inspireert cultuurhuizen van vandaag en van de toekomst.

Doorheen 2023 viert cult! de vijftigste verjaardag van het netwerk van cultuurhuizen door een blik op de volgende vijftig te werpen met het project 'the next fifty'.

Meer op cult.be

netwerk
cultuur
huizen

een toekomst
voor
cultuurhuizen